

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ			
ПРИМЛ:	07. 05. 2020.		
ОПТ. ЈЕД.	БРОЈ	СТАРИНОС	СТАРИНОСТ
02	938		

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Катедра за кривичноправне науке
Правног факултета Универзитета у Нишу

На седници Катедре за кривичноправне науке одржаној дана 23.4.2020. године начињен је предлог заведен под бр. 01-897 од 23.4.2020. године, па је на основу члана 34. и 35. Правилника о мастер академским студијама права Правног факултета Универзитета у Нишу Декан формирао Комисију за писање извештаја за оцену и јавну одбрану завршног рада, под називом: „Родни приступ и пенитенцијарне установе“, Крстић Марије, студенткиње мастер академских студија права (број досијеа М 048/17-О), у саставу: Др Миомира Костић, редовни професор Правног факултета у Нишу, ментор, председник Комисије, др Дарко Димовски, ванредни професор Правног факултета у Нишу, члан, и др Иван Илић, доцент Правног факултета у Нишу, члан (Одлука бр. 01- од 27.4.2020. године). Комисија за писање извештаја за оцену и јавну одбрану завршног рада, после детаљног прегледа завршног рада, Служби за наставу и студентска питања доставља

ИЗВЕШТАЈ

Мастер рад под називом: „Родни приступ и пенитенцијарне установе“ кандидаткиње Крстић Марије је написан на 56 страница компјутерски обрађеног текста, са проредом. Кандидаткиња је цитирање вршила у фуснотама (укупно 113). Литерарну

основу рада чине: 24 библиографских јединица на српском језику (књиге, уџбеници, научни и стручни радови); 11 библиографских јединица на страном језику (научни и стручни радови, у штампаном и електронском издању), 6 правних извора (закона), уз друге бројне научне и стручне радове објављене у часописима и електронске изворе.

У погледу структуре, мастер рад се састоји из 5 тематски повезаних целина. То су: 1) Увод; 2) Пенитенцијарне установе у 21. веку; 3) Пенитенцијарне установе за мушкарце и жене; 4) Трансродне особе у пенитенцијарним установама; 5) Закључна разматрања. Осим ових делова, издвајају се: попис коришћене литературе, попис коришћених правних прописа, сажетак и кључне речи на српском и енглеском језику, и биографија студента.

У *Уводу* (стр. 1-3) кандидаткиња је изложила предмет свог рада указујући на дефиницију родног идентитета и на појмове “трансродни” и “трансексуални”, који су коришћени у раду. Са једне стране кандидаткиња указује на положај трансродних и трансексуалних особа у пенитенцијарним установама и на потешкоће са којима се суочавају, док са друге стране указује на опште стање у затворима, предностима и недостацима у пенитенцијарном систему. Истакнуто је да се у 21. веку пенитенцијарни систем суочава са великим бројем рецидивиста, застарелом затворском архитектуром, као и са потешкоћама приликом распоређивања и смештаја трансродних и трансексуалних осуђеника у пенитенцијарним установама. Идентификује се невидљивост као једна од главних карактеристика када су у питању трансродни и трансексуални осуђеници/це, као и чињеница да се друштво и јавност не бави овом темом, па је истакнута потреба за даљим изучавањем ове теме у будућности. У даљем току уводног излагања кандидаткиња је указала на широк спектар различитих питања која је обрадила у свом раду, а која се односе на положај жена и мушкараца у пенитенцијарним установама, као и на нека напредна решења која постоје у правним системима поједних држава, а као добре примере поступања који могу послужити за унапређење пенитенцијарног система у Републици Србији.

У првој глави мастер рада под називом „*Пенитенцијарне установе у 21. веку*“ (стр. 4-12) кандидаткиња је кроз статистичке податке указала на превелики број осуђених и притворених лица, као једну од највећих препрека са којом се пенитенцијарни систем суочава. Користећи доступне статистичке податке кандидаткиња је указала на тренд пораста броја затвореника у читавом свету који постоји из године у годину. Такође, наведено је да насиље, нарочито сексуално, представља свакодневну појаву у пенитенцијарним установама и указано је да не постоје домаћа истраживања која се баве утврђивањем учесталости, облика, узрока и последица ове појаве. У другом поглављу рада под називом “*Међународни документи којима је регулисан положај осуђених лица у пенитенцијарним установама*” кандидаткиња је навела најважније документе којима су регулисани стандарди за поступање са осуђеним лицима. Ради се о 7 докумената, који су

донети под окриљем Уједињених Нација и Савета Европе, за које је кандидаткиња навела да је у свим тим документима дефинисано да је сврха лишења слободе заштита друштва од криминалитета, а не нехумано поступање са осуђеницима. У последњем поглављу прве главе “Категоризација пенитенцијарних установа” кандидаткиња се бави значајем категоризације осуђених лица и наводи да је циљ категоризације пружање адекватног третмана конкретној категорији осуђеника/це. Пре свега, наведено је да сагласно Стандарним минималним правилима УН за поступање са осуђеницима постоје одвојене казнене установе за жене и мушкарце и да постоје одвојене установе за малолетна и пунолетна лица, али и казнене заводи за млађа пунолетна лица. Даље је кандидаткиња објаснила у чему се огледа хоризонтална и вертикална категоризација која се јавља у пенолошкој литератури, који су критеријуми за класификацију и на крају је дала закључак да се анализом међународних и домаћих докумената може уочити значајна правна празнина, када је у питању категоризација трансродних и трансексуалних осуђеника/ца.

Други део мастер рада „*Пенитенцијарне установе за мушкарце и жене*“ (стр. 13-21) посвећен је анализи стања под којима мушкарци и жене издржавају казну затвора. У првом делу говори се о стању у затворима у којима казну затвора издржавају мушкарци, уз навођење неких од главних тешкоћа са којим се пенитенцијарне установе суочавају. Истакнуто је да је карактеристично за мушкарце у пенитенцијарним установама широм света, а разликује их у односу на жене осуђенице, висок степен насиља, који мушкарци испољавају како приликом извршења кривичног дела, али тако и унутар пенитенцијарних установа. Такође, наводи се да је све већи број мушкараца који извршавају тешка кривична дела, разноврсног типа, са све већим процентом суровости, као и да је изражена ниска стопа ресоцијализације осуђеника. У даљем делу рада говори се о положају жена у пенитенцијарним установама, о стопи жена у укупном криминалитету, као и о тешкоћама са којима се жене суочавају у затвору. Значајно је да су жене у затвору као и током вођења кривичног поступка у истом правном положају као и осуђена лица мушког пола, али да оне заправо у пракси немају иста права нити се према женама затвореницама поступа у складу са њиховим специфичним положајем и потребама. Дакле, истакнуто је да родно специфичне потребе жена осуђеница које се односе на здравствену заштиту, повећану хигијену, исхрану, психолошку помоћ и терапију у случају преживљеног насиља, нису на одговарајући начин задовољене у пенитенцијарним установама. Такође, детаљно је наведен положај које жене осуђенице имају у КПЗ-у Пожаревац, као јединој казнено-поправној установи у Републици Србији у којој жене издржавају казну затвора. Кандидаткиња је имала за циљ да укаже какав статус жене имају у овој установи, на које начине се може побољшати њихов статус и уједно указати да је то једина установа у РС у којој би транс жене евентуално могле бити смештене ради издржавања казне затвора.

Трећа глава мастер рада „*Трансродне особе у пенитенцијарним установама*“ (стр. 22-45) је заправо централни део мастер рада, у којем је најпре истакнут општи положај трансродних и трансексуалних особа у друштву и дати су појмови који се користе када се говори о трансродности уопште. Затим је приказан статус трансродних и трансексуалних осуђеника/ца који имају у упоредном праву – у појединим државама. У том делу су првенствено издвојене неке од држава којима недостају правна и практична решења регулисања положаја трансродних особа, ту су побројане Турска, Русија, Бугарска и Аустрија. Посеба пажња је посвећена анализи докумената и практичних решења које постоје у Шкотској, САД-у и у Италији, јер су то државе које су чиниле и чине напоре, како на нормативном, тако и на практичном плану, како би побољшале положај трансродних и трансексуалних осуђеника/ца. Како је Шкотска држава која је донела најсвеобухватнији документ јавне политике у Европи и глобално под називом – Затворска политика о родном идентитету и родном прилагођавању Шкотске затворске службе (Prisoner Gender Identity and Gender Reassignment Policy), то су и у раду детаљно обрађена сва питања од значаја за трансродне осуђенике/це, од самог пријема у пенитенцијарну установу, до изласка из ње. Детаљно је наведен начин пријема, смештаја, одржавања друштвених контаката, могућност коришћења хормонске терапије и отпуст трансродног или трансексуалног осуђеника/це са издржавања казне затвора. Имајући у виду добру праксу у поступању са трансродним и трансексуалним осуђеницима, кандидаткиња је детаљном анализом указала како применом решења из Шкотског пенитенцијарног система, државе које нису регулисале положај ове категорије осуђеника, као и Република Србија, могу на добар начин регулисати и уредити ову област. На крају, кандидаткиња је у раду изнела медијски пропраћене случајеве насиља над трансродним осуђеницима који су значајни за праксу и измене закона у овој области у појединим државама.

У „*Закључним разматрањима*“ (стр. 46-48) кандидаткиња је указала на стриктну поделу пенитенцијарних установа на оне у којима казну затвора издржавају жене или мушкарци, као родну поделу која никада није оспоравана, нити је доведена у питање. Навела је да је транс популација постала видљивија и да се велики број организација бори за права трансродних и трансексуалних особа, због чега је и веома важно наћи решење и одговор на питање, где сместити трансродну/трансексуалну особу када буде осуђена на казну затвора у некој пенитенцијарној установи и да ли је потребно оснивање посебних установа за њихов смештај. Такође, истакнуто је да у консултованој научној литератури нема забележених примера транс мушкараца на издржавању казне затвора, а која чињеница је значајна за даље проучавање затворске проблематике транс осуђених лица. Посебно је указано на чињеницу да одузимање слободе било ком лицу, било да се ради о жени, трансродној особи, мушкарцу, и без додатне принуде, представља довољну казну, јер приликом затварања не долази само до лишења слободе осуђеном лицу, већ и до ограничавања многих других људских права. Из тог разлога је у раду истакнут значај

потребе да право и законодавство прате потребе свих индивидуа једног друштва, да омогуће поштовање различитости и да једнако штите права свих људи. На крају, кандидаткиња је предложила начине на које држава може решити и уредити положај трансродних и трансексуалних осуђеника/ца, предложила измену и допуну постојећих закона у одређеним областима, али најважније образложила је потребу и неопходност доношења Закона о родном идентитету.

Закључак и предлог

После детаљног разматрања мастер рада: „Родни приступ и пенитенцијарне установе“, можемо да закључимо да пред кандидаткињом није био нимало лак и једноставан задатак. Требало је, наиме, проучити и анализирати домаћу и инострану законску и правнотеоријску литературу, као и актуелну праксу која се односи на положај под којима осуђени мушкарци и жене у 21. веку издржавају казну затвора, као и какав је статус трансродних и трансексуалних осуђеника у пенитенцијарним установама у појединим државама света и у Републици Србији.

Ради се, наиме, о теми која у домаћој и иностраној научној литератури још увек није довољно истражена, али која ће са порастом транс популације у свету бити значајна и биће актуализована у годинама које долазе, па је пред кандидаткињом био комплексан задатак обраде једне важне и недовољно истражене теме. Ослањајући се на домаћу и страну референтну криминолошку и правну литературу, ауторка је проникла у суштину истраживања Родног приступа и пенитенцијарних установа. Теоријску хипотезу је поставила и у закључку прецизно изнела одговор на њу. Тиме Комисија закључује да је ауторка остварила постављене циљеве теоријског истраживања.

Међу посебним квалитетима по којима се издваја овај мастер рад је свеобухватно теоријско и практично посматрање домаћих и страних докумената и илустровање теоријских и практичних решења у пракси појединих држава у погледу поступања са трансродним и трансексуалним осуђеницима. При обради постављене теме, кандидаткиња се није задржала само на пуком интерпретирању законске литературе, већ је аргументовано и полемички износила и бранила своја оригинална гледишта.

Стога, Комисија закључује да мастер рад кандидаткиње Крстић Марије под називом „Родни приступ и пенитенцијарне установе“ представља резултат самосталног и називом оригиналног научног рада из области криминологије. Кандидаткиња је у раду

систематизовала и анализирала постојећу теоријску, стручну и научну литературу и својим радом дала одређени допринос науци криминологије. Пошто су испуњени услови предвиђени у члану 36. Правилника о мастер студијама Правног факултета у Нишу, Комисија сматра да је мастер рад: „Родни приступ и пенитенцијарне установе“ кандидаткиње Крстић Марије подобан за јавну одбрану, па предлаже Катедри за кривичноправне науке Правног факултета у Нишу да усвоји Извештај о оцени мастер рада и његовој подобности за јавну одбрану.

У Нишу, 29.4.2020. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

проф. др Миомира Костоћ

редовни професор Правног факултета у Нишу

проф. др Дарко Димовски

ванредни професор Правног факултета у Нишу

доц. др Иван Илић

доцент Правног факултета у Нишу